

Jak promítnout stárnutí české populace a vylidňování regionů do financování samospráv?

Vážené starostky, vážení starostové, přátelé Sdružení místních samospráv ČR.

Vylidňování a stárnutí populace jsou dva závažné jevy, s nimiž se samosprávy potýkají. Demografický výhled do roku 2050 i při rozumném scénáři předpokládá, že počet obyvatel ČR se sníží na 8,13 mil.¹⁾ oproti současným 10,7 mil. obyvatel. To už je pořádný rozdíl. Tento trend již započal. Populace nejen stárne, ale rovněž se řada oblastí naší země vylidňuje a vznikají vnější a vnitřní periferie. Mladší generace odchází do velkých měst či jejich aglomeračního zázemí (kružnice 10–15 km od

velkých měst). Čísla jsou neúprosná a neradostná. Ačkoli celková bilance počtu obyvatel obcí versus měst se zatím drží na přibližně stejné výši, detailní pohled na jednotlivé kraje ukazuje, že především malé obce a řada neatraktivních lokalit obyvatele ztrácí a že prakticky ve **všech vznikají územní oblasti, odkud lidé masivně odcházejí.**

Stárnutí obyvatelstva dokládá skutečnost, že za tři roky se **počet seniorů v obcích a městech zvýšil o osm procent.** Ovšem máme velikostní kategorie menších měst mezi pěti až deseti tisíci obyvateli, kde se počet seniorů za zkoumané období zvýšil dokonce o 12 procent!

Jak se stěhují lidé v ČR

Tabulka 1:
Počet seniorů v letech 2016 až 2019 v jednotlivých velikostních kategoriích

Počet obyvatel		Počet obyvatel 65+					Index 2019/2016
OD	DO	r. 2016	r. 2017	r. 2018	r. 2019		
1	99	31 237	6 795	8 029	6 995	6 993	102,9%
100	199	146 515	27 938	29 241	29 470	29 949	107,2%
200	499	655 673	113 367	117 053	120 086	123 100	108,6%
500	999	966 997	164 219	169 669	175 059	177 261	107,9%
1 000	1 999	1 072 002	175 524	181 644	187 433	194 699	110,9%
2 000	4 999	1 280 006	225 157	232 594	239 973	243 418	108,1%
5 000	9 999	1 001 254	180 809	185 888	191 757	202 510	112,0%
10 000	19 999	977 836	179 640	185 445	190 653	197 657	110,0%
20 000	49 999	1 293 656	252 100	259 860	266 714	268 537	106,5%
50 000	99 999	868 774	171 050	174 582	178 949	182 137	106,5%
100 000	149 999	704 968	38 370	39 555	40 500	41 339	107,7%
150 000	a více	2 150 882	397 443	405 362	412 594	419 023	105,4%
CELKEM ČR		10 649 800	1 932 412	1 988 922	2 040 183	2 086 617	108,0%

1) <https://www.czso.cz/documents/10180/20538390/4025rrb.pdf/b9a04648-4c09-4faf-95d9-343882f26fae?version=1.0>

Co s tím? SMS ČR požaduje změny v RUD a nastolení skutečného systému financování samospráv

Když se podíváme na uvedená data a predikce, je jasné, že financování samospráv (obcí a měst na jedné straně a krajů na straně druhé) by se mělo změnit. Od schválení rozpočtového určení daní je možné identifikovat tři etapy změn:

I. v roce 2008 – odstranění skokových přechodů u velikostních kategorií obcí a podpora nejmenších obcí (+ zavedení kritéria velikosti katastru)

II. velká změna RUD v r. 2012 – zvyšuje se podíl obcí na sdílených daních (+ zavedení kritéria počtu žáků)

III. v roce 2017 na návrh Libereckého kraje se narovnal sdílení daní na stejnou úroveň 23,58 %.

S ohledem na jasná data, potvrzující významnou demografickou proměnu naší země, potřebujeme dále upravit financování samospráv, přestože RUD se opakovaně měnilo dobrým směrem. Chceme-li občany udržet i v menších obcích s příjmem do dvou mil. Kč ročně, pak musíme tyto obce podpořit, aby mohly investovat do kvality života občanů, v čemž stát fakticky selhává. **Naším cílem je, aby se v obcích opravovala infrastruktura, majetek obcí, investovalo se do občanské vybavenosti a dostupnosti služeb pro občany.** Ostatně tyto investice v samosprávě se státu vrátí (investice do regionální ekonomiky, které se vrátí v daňovém výnosu opět do státního rozpočtu).

Proč Olomouc, Liberec, Zlín aj. nejsou také zvýhodněnými městy?

V rozpočtovém určení daní pro samosprávy je stále zakotveno několik neodůvodněných prvků. Čtyři největší města mají stanoveny výrazně zvýhodňující tzv. přepočítací koeficienty. Díky nim mají na jednoho obyvatele vyšší příjem, než jiné samosprávy. *Pokračování na další straně*

OBECNÍ SOUSTAVY DOMOVNÍCH ČOV SPRÁVNÁ VOLBA PRO ZADRŽOVÁNÍ VODY V KRAJINĚ A HOSPODAŘENÍ S VEŘEJNÝMI PROSTŘEDKY

Problematika čištění komunálních odpadních vod na venkově je v posledních letech celorepublikově velmi aktuální téma. Důvodem je nejen splnění požadavků stanovených v evropských směrniciích, ale i měnící se vztah obyvatel venkova k životnímu prostředí v oblasti čištění odpadních vod a zadržování vody v krajině. Velkou roli v nastartování obecních projektů sehrálo MŽP, které společně se SFŽP od jara roku 2016 zahájilo intenzivní propagaci alternativního způsobu odkanalizování venkova. Opakovaně byly pořádány semináře v mnoha krajských městech ČR, kde byli starostové obcí i státní úředníci z odborů ŽP informováni o vyhlášených, případně připravovaných dotačních výzvách v rámci NPŽP.

MŽP si uvědomovalo probíhající klima-

tické změny, které se projevují mimo jiné ve stále větším nedostatku zdrojů pitné vody v mnoha lokalitách naší republiky. Řešením nejsou jen další nové čerpací vrty, ale i skutečné hospodaření s vodou v krajině. Mezi vodní zdroje je nutno zahrnout i dešťovku a také vyčištěnou odpadní vodu. V obou případech je žádoucí učinit vhodná opatření, která zabezpečí udržení této vody v krajině, tj. i v samotném intravilánu obcí.

Budování konvenčních kanalizačních systémů s jednou centrální ČOV v obcích s roztroušenou zástavbou, výškově členitým terénem či odloučených místních částech měst je ekonomickou pastí pro mnoho starostů. Zároveň je nutné si uvědomit, že zpravidla při realizaci tohoto způsobu odkanalizování území dochází k řízenému odvedení i velké části dešťové vody z intravilánu obcí a měst. Tato voda pak bez jakéhokoli dalšího užitku odtéká pryč z krajiny. Výsledkem je dlouhodobé vysychání půdy a snižování její retenční schopnosti. V horkém létě pak mnohá území naší republiky připomínají spíše oblast vyprahlého Chorvatska.

Východiskem z této neustále se zhoršující situace nejsou jen projekty velkých vodních nádrží, ale i malé projekty s celoplošným pokrytím. Ty mohou mít v konečném důsledku možná větší ekologicko-ekonomický efekt a rychlejší realizaci než velké projekty.

Systémovým řešením pro mnohé obce je **budování obecní soustavy domovních ČOV s nepřetržitým monitoringem**. Tento způsob odkanalizování venkova je opakovaně dotačně podporován SFŽP z prostředků NPŽP. Aktuálně je **vyhlášena výzva č. 12/2019**, která umožňuje příjem žádostí v období od 02.03.2020 až do 30.06.2021 nebo do vyčerpání alokovaných prostředků ve výši 200 mil Kč.

Řada starostů už využila dříve vyhlášených dotačních výzev na toto téma a někteří z nich již prošli nejen přípravnou, ale i realizační fází projektu. Mezi nejznámější akce, které byly vloni publikovány v periodikách „Priorita“ (č. 9/2019) či „Obec a finance“ (č. 5/2019), bezesporu patří obce Starkoč (41ks DČOV) a obec Rybí (192ks DČOV). Důvodů, které vedly zastupitelstva obcí k tomuto řešení je hned několik.

Tento inovativní způsob řešení likvidace komunálních odpadních vod na venkově a odloučených místních částech měst je **ekonomicky efektivnější** než budování centrálních kanalizačních systémů.

Druhou výhodou tohoto řešení je, že se celá stavba „obecní kanalizace“ zpravidla realizuje **bez nutnosti rozbít obecní komunikace** a řešit dopravní omezení v obci při její realizaci.

Třetí pozitivní skutečností je **zadržování vody v krajině**, konkrétně v samotném intravilánu obcí. Zde je vyčištěná odpadní voda vracena zpět do přírody v místě, kde k jejímu znečištění došlo. Její využití je nejčastěji na závlahu zahrad (okrasné zeleně, trávníků, stromů, ...) nebo je voda zasačována na pozemku rodinného domu, k němuž je ČOV připojena. Tím je pozitivně ovlivňováno i mikroklima daného pozemku. Odvedení vyčištěné vody do místní vodoteče nebo stávající dešťové kanalizace je realizováno jen v 1/3 provedených instalací.

A v neposlední řadě má tento způsob odkanalizování venkova i **edukativní význam**, protože uživatelé domovních ČOV jsou jednak pod on-line kontrolou odborného provozovatele, který má přehled o jejich disciplinovanosti provozování ČOV, ale také proto, že ve většině případů uživatel ČOV využívá vyčištěnou odpadní vodu jako vodu užitkovou. Je tedy primárně v jeho zájmu, aby čistota vody na odtoku z ČOV byla co možná nejlepší.

A konečně využíváním vyčištěné odpadní vody v kombinaci s vodou dešťovou pro užitkové účely **se šetří zdroje pitné vody** pro potřeby, ke kterým jsou primárně určeny. Tím rozhodně není splachování WC nebo zavlažování trávníků či okrasných zahrad.

Všechny tyto skutečnosti mají pozitivní vliv na životní prostředí našeho venkova. Jejich podstatou je aplikování systémové telemetrie, která umožňuje budování obecních soustav domovních ČOV propojených on-line monitoringem s možností vzdáleného řízení provozních stavů jednotlivých ČOV odborně způsobilou osobou.

SATTURN®

Ing. Jaromír Tomšů, jednatel
SATTURN HOLEŠOV spol. s r.o.
Dlažžanky 305, 769 01 Holešov
Tel.: +420 573 398 723
E-mail: satturn@satturn.cz
WWW: www.satturn.cz